

АНІ НАЙМЕНШОГО КУСНИКА
УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ ВОРОГАМ!

БОРІТЕСЯ — ПОБОРЕТЕ!
Т. Шевченко

УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ СЛОВО

UKRAINIAN COMMUNITY WORD

НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕННО-СОБОРНИЦЬКОЇ, ТРУДОВО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
І РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ДУМКИ.

ВИХОДИТЬ МІСЯЧНО

Видає: Українська Громада імені Микити Шаповала в ЗДА. Редагує: С. Зеркаль

Передрук статтів або їх частин дозволяється, але тільки з зазначенням джерела.

Статті підписані власним прізвиськом автора, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції і за них відповідають самі автори.

За надіслані до вміщення в журналі статтів, поезії, наукові праці то-що редакція не виплачує авторам ніяких гонорарів і не вступає з приводу цього в ніяке листування.

Редакція застерігає собі право скорочувати надіслані матеріали і правити мову. Редакція не вступає в ніяке листування з авторами з приводу цього. Незамовлені і не використані матеріали звертаються лише тоді, коли автор матеріалів визначено це собі застеріг і коли долучив заадресовану до себе коверту з відповідною поштовою оплатою.

Передплата виносить: річно 3.50 дол., піврічно 1.80 дол. Поодинокі число 30 цент.

Всі листування і пересилання грошових внесків просимо засилати тільки на подану адресу.

P. O. BOX 103, BROOKLYN 25, N. Y., U. S. A.

Рік V.

Новий Йорк, Липень 1957 р.

Чис. 7/55/

З М І С Т :

1. Вас. Онуфрієнко - Право на вільну критику.....	133.
2. Пам'яті генерала Миколи Шаповала.....	136.
3. Гр. Демидчук - Присвята ген. Миколі Шаповалові.....	136.
4. М. Шаповал - Мандрівне. Продовження.....	137.
5. С. Зеркаль - Минулість і майбутність України. Продовження.....	141.
6. С. Хмелівський - Дігтярі з чужими квачами.....	147.
7. Нові видання.....	150.
8. С. Пронівський - Чия школа?	151.
9. "Волосожар". Увага! Пригадка передплатникам.....	152.

+++++

Вас.Онуфрієнко.

ПРАВО НА ВІЛЬНУ КРИТИКУ.

Після виходу збірника "Волосожар", в якому вміщено мою статтю "Письменник і свобода слова", я одержав кілька листів з Америки. Видавець альманаху І.Манило з переляком пише, що альманах став новою страшною бомбою, що книгарні відмовились продавати цей збірник, що в "Свободі" було вміщено нищівну рецензію, що українське громадянство страшенно обурене, і що я мушу дати негайне вияснення в справі своєї статті в найбільш поважних українських часописах в Америці. Я, на жаль, не знаю всіх українських поважних часописів в Америці, але мені здається, що їх три: "Свобода", "Народна Воля" і "Український Прометей". Тому копію цієї статті - листа й посилаю у всі ці три часописи, сподіваючись, що хоч один із них, можливо, надрукує цей лист, або принаймні завдасть собі праці познайомитися з ним.

Примітка редакції "УГС": Ця стаття не побачила світу ні в одній зі згаданих тут газет.

Пишу цього листа виключно з метою відгородити І.Манила від тих думок, які я висловив у статті і від яких не збираюся відмовлятися, бо вони являються продуктом довгого думання, вивчення історії цивілізації, історії моралі, історії релігій та нашої новітньої історії.

У кожен час, коли починається моральне банкрутство, падали бомби, що сприймалися оточенням надзвичайно вороже. Ми знаємо, скільки неспокою викликали в XVII-му сторіччі "Провінційні листи" Паскаля, скільки шуму викликала поява кожного твору Вольтера, як французьке оточення приймало книги енциклопедистів, як у Росії зустрічали писання Чаадаєва, Белінського, як у Галичині зустрічали писання Івана Франка... Список можна було б продовжувати без кінця - в один і другий бік.

В нас склалися так обставини, що Вольтера й творів французьких енциклопедистів майже ніхто не читав, з такими творами, як "Провінційні листи" Паскаля, з багатьма взагалі філософсько-релігійними творами /антирелігійними також/ наша інтелігенція і всі, хто претендує на звання нею, не читали. Звідси та толеранція чужих поглядів, що панували між французами, між німцями, між англійцями, до нас ще й сьогодні не прийшли. Тому, що всякі ідеї до нас приходили з третіх рук, приходили вони з запізненням на сто років, і тому атеїзм у нас обов'язково сьогодні зв'язується з комунізмом, так, ніби ~~комунізм~~ комунізм мав під собою ґрунтом розум, а не чуттєвість, так, немов би комунізм можна було б протиставляти вірі в бога, як щось протилежне. Шкода, що після 40-річного панування комунізму в нашій країні величезна більшість із нас ще й сьогодні не знає його дійсної натури, вважаючи, що найбільше зло комунізму - це в його безбожництві, тоді як у дійсності суть не в цьому, тоді як суть у рабстві, в найбільшому приниженні людини, у відібранні всієї свободи людської крім одної - свободи антирелігійної пропаганди, свободи не вірити в бога. Ця свобода сама по собі нічого нікому не дає, бо ж прагнення людини - прагнення щастя, яке як би не було зв'язане з матеріальним забезпеченням, з правом не лише лаяти бога й релігію, а їсти, пити, відпочивати, користуватися всім тим, що людина творить своїм розумом і своїми руками.

Занепад свободи думки або свобода думки лише в одному напрямку завжди приводили до занепаду мистецтва, моралі, добробуту. Так, у СРСРському Союзі ~~не~~ існує така наука як філософія, лише тому, що філософія й свобода думки - це невідривні речі. Навіть советський атеїзм

не став філософією, філософською течією, сприйнятою і пропагованою як плід думок і досліджень розуму, там ця "філософія" стала лише не-людським гонінням на віруючих в практиці, та повторенням одноманіт-них фраз так званими атеїстами, величезна більшість яких стала атеї-стами не в наслідок переконань, як, наприклад, англійські, американ-ські чи інші раціоналісти, а заради матеріяльних користей та в на-слідок страху перед урядовими переслідуваннями віруючих. Очевидно, що все це не має нічого спільного ані з свободою думки, ані з наукою, тому, що в очах кожного нормального раціоналіста /не комуніста/ од-нією з основ гуманізму являється забезпечення свободи думки кож-о-дній людині, при чому - не на папері, а на практиці.

Я думаю, що єдиний справедливий закид супроти моєї статті в "Во-лосожарі" міг би полягати в тому, що стаття написана в занадто поле-мічному тоні. Але це вже залежало від темпераменту автора статті, і редакція журналу могла б не друкувати статті, якщо б вона тоном не підходила до журналу. Я не ставив вимоги обов'язково видрукувати статтю, я, однак, старався б видрукувати її деінде, бо думки, які маю, буду висловлювати всюди, де буде нагода, тому, що це моє пере-конання, яке я маю право мати так же, як і всі інші людські істоти українського й іншого походження.

Критикуючи християнство, я приходжу до висновку, що сьогодні во-но розійшлося практично /чи далеко глибше/ на дві течії - ідолопок-лонство з одного боку, й деїзм - з другого боку. Розумніша час-тина людей вірить у те, що "ЩОСЬ ТАКИ Є", "ЯКАСЬ СИЛА ІСНУЄ", інша - менш свідома, шукає порятунку в обрядах, в церковному реквізиті, в тому всьому, що в дійсності з вірою має мало спільного, цебто повер-тається до поганства. Релігія, як моральна база, таким чином починає втрачати ґрунт. Формально немов би релігія зумовлює нашу мораль, чи мораль принаймні великої більшості людства, але фактично мораль ба-зується на всьому потроху, має сотні точок опертя: звичаї, оточення, життєві умови, віра, розумовий рівень, освіта, заняття й так далі.

Я думаю, що над усіма цими проблемами треба спокійно зупинитися й спокійно їх обговорити. Те, що ми будемо відмахуватися від них ру-ками, не врятує нас від цих проблем; краще їх розв'язувати тоді, ко-ли є можливості, аніж відкладати їх надалі, щоб пізніше розв'язання їх ставало вибухом динаміту.

Це щодо релігійних проблем.

Друге, що порушено в моїй статті, - критичне наставлення до віри в "українського революційного бога". Коли ми спокійно подивимося на своє еміграційне життя за останні 12 років, ми побачимо, що в нашій ментальності сталася одна величезна зміна. В 1945 році, коли тільки-но закінчилася війна, велика частина нашої еміграції жила надією на нову війну проти Советського Союзу, на швидкий поворот додому. Хіба вже забулося, як у таборах було злочином говорити про виїзд за океан, хіба не накидалися різні таборіві "революціонери" з обвинуваченнями й погрозами, що ми "не думаємо про закордони, ми думаємо про поворот додому, про дальшу боротьбу"?... Це ж було не так давно, лише 12 років тому. З того часу води трохи втекло, життя, його обставини поставили перед кожним із нас свої вимоги, і найзавзятіші "революціонери" опи-нилися в Сідней, в Нью Йорку, в Торонто - всюди. З занепадом віри в свій поворот стала поширюватися віра в "українську національну рево-люцію", яку зроблять там, дома сили, що залишилися, при чому орієн-тація пропагувалася лише на власні сили, в пресі, а на ділі на чужі сили. Є правдою, що советський режим подолати ні одна нація не в силі.

І ось сьогодні, чи вчора Угорщина дала відразу дві політичні лекції. Одна лекція про те, що власними силами нація при найбільшій ненависті проти режиму й СССР свободи не виборе. Друга – що без відповідної внутрішньої підготовки революція неможлива. Міжнародня ситуація теж інколи сприяє революційним рухам, але не завжди позитивно.

Це все не означає, що революція непотрібна, але в відповідний час, при відповідній міжнародній ситуації, при співдії не лише всіх своїх сил революційних, а й сил сусідніх поневолених народів; лише багато палива дає великий вогонь – це не сьогоднішня істина.

На якій підставі ми мусимо себе тішити тим, чого немає й не може скоро бути? Чи ми маємо якісь впливи на настрої людей, які працюють по колгоспах і на фабриках? Чи вони слухають наші радіопередачі й читають нашу пресу? Чи ми сами готові зустріти події, коли б вони раптом стали такими, якими ми хотіли б їх бачити? Не так давно передовиця часопису "Свобода" якраз була на сполох про те, що ми не готові зустріти відповідну годину, коли вона вдарить.

Це ж якраз тому, що найреволюційніші "революціонери" революційну працю замінили просвітянщиною, корисну енергію витрачають там, де її цілком непотрібно, страшенні кошти викидають на публікування того, чого ніхто не читає, на політичну макулатуру, яка негодиться навіть обгортати картоплю в магазинах. Якби всі наші партійні видання українською мовою склав до купи, вийшла б гора. Але якби всі ті гроші, що витрачено на цю гору, було вкладено в пропаганду української справи чужими мовами, – хіба був би такий наслідок? За ті гроші вже можна було б обвезити по всьому світі нашу славну капелю бандуристів, що дало б українській справі більше користи, ніж всі наші партійні журнали, газети й книжечки зробили за 12 років.

Тому коли я про це думаю, мимоволі приходжу до висновку, що віра в нашого революційного бога повинна піддатися критичній аналізі. Досить нею затуманювати самих себе і інших, досить бавитися нею й обкидатися багном, поділившись на "революціонерів" і "опортуністів" у... Нью Йрку. Революційність, як і віра-релігійність, вимірюється не словами, а ділами, вчинками, поведінкою. Хто цікавиться історією революцій, може прочитати собі при нагоді про підготовку революцій і про діяльність визначних революціонерів, в різні часи, в різних народів.

Якщо ж хтось думає, що ми – окрема нація, для нас існують окремі закони – тоді ради немає. Тоді будемо такими, як є до того часу, поки щось не змінить нас. Я думаю, що сказана гостра правда – це свого роду застрик, і не треба ставитися до нього по-дитячому. Діти плачуть від застрику, не думаючи про небезпеку хвороби, яка в багато разів страшніша за застрик.

Спокійне передумування всяких проблем, всебічне їх обміркування принесе лише користь. Коли ж ми живемо в вік, в якому кожній людині дається право свободи думки й свободи слова, тоді обов'язок кожного – сприймати спокійно всяке сказане слово, залишаючи за собою право з ним погоджуватися або ні. Якщо хтось із нас свідомо або помилково проповідує шкідливі думки, тоді треба критикувати думки, а не право їх висловлювати. Часами й за добрими ззовні думками криється зло. Розум маємо для того, щоб думати й відрізняти добро від зла, щоб всебічно й спокійно обмірковувати кожну проблему, кожне життєве явище. Найсвятіші речі треба сприймати розумом, бо сама емоційність, яку в нас дехто так високо підносить, – це похила площа до неморальності і занепаду, до дикунства.

Вас.Онуфрієнко.

ПАМ'ЯТИ ГЕНЕРАЛА МИКОЛИ ШАПОВАЛА.

25 червня 1957 р. поминуло дев'ять років, як у Селонкурі, коло Монбельяру, Франція, помер високоідейний керівник і довголітній Голова Української Громади у Франції Микола Юхимович Шаповал, генерал Української Армії.

Дев'ять років поминуло як відійшов у вічність один із перших лицарів, вільнодумних заповітів передової української інтелігенції і безкомпромісний соціаліст і демократ.

В тяжких матеріальних умовах доживав останні роки свого життя Микола Ю.Шаповал. Хвороба, яку він дістав в тюрмах і концентаційних таборах, куди його загнали німецькі гестаповські нелюди, прикували його до ліжка. В нього небуло уже фізичних сил приймати активну участь в житті Громади від 1941 року, аж до смерті 26 червня 1948 року. Він не міг провадити діяльності в такому дорогому ділі, створеного ним, як правдива загально-людська демократична організація, якою була Українська Громада у Франції.

Микола Шаповал пройшов трудящий шлях свого життя, той самий як і той нарід з якого він вийшов - з бідного, безземельного селянства. Будучи великим українським патріотом він незмірно болів поневоленням нашого народу Московщиною й Польщею та іншими й бажав бачити його вільним господарем у своїй хаті - Батьківщині, бачити рівним і вільним у колі вільних народів. Бажаючи самостійності і волі для свого народу, покійний ніколи не мав на думці досягнути волю України коштом інших народів. Як справжній соціаліст і демократ він віддався цілковито інтересам працюючих мас. Соціалізм його був збудований на великій любові до трудових мас українських: селян і робітників, дійшовши до такого переконання розумом і серцем.

Терпеливий і м'який до всіх він ніколи не вимагав від других більше чим вони могли дати, але за-те він був строгим до себе самого й вимагав від себе ініціативи, праці та жертви більше від своїх співробітників і товаришів.

В місяці Липні 1957 р. проектується відслонення пам'ятника-нагробника на могилі бл. пам'яті ген. Миколі Шаповалові, на місцевому цвинтарі в м. Сошо, осідку Монбельярської філії Української Громади у Франції.

Пам'яті Миколи Шаповала Головний Секретар Громади т.Гр.Демидчук присвятив такого вірша:

Сонечко промінням ясним землю огріває,

Будить зі сну, цвітки зіваї росю скріплює,

Луки й ліси зеленіють, природа оживає,

З-за могили холодний голос промовляє.

Чи знаєш мій друже любий хто в ній спочиває?

З-за могили голос чистий мов живий лунає.

Він за волю України боровся без упину,

Друзів своїх і Громаду любив до загибчу.

Літа свої молодії присвятив Науці,

Душа його праведная за нас є в розпуці.

Люба ненька Україна закута в кайдани,

Сини її гірше чужих завдають їй рани.

Вже й дев'ята річниця, ходом йдуть години,

Як генерал Микола Шаповал спочив у домовині,

Як в останньо ми прощали всі друзі з Громади

Для котрої він працював і давав мудрі поради.

Див. стор. 147, продовж.

Микола Юхимович Шаповал

Генерал Армії

Української Народної Республіки.

Народився 1886 р. в с. Сріблянці, Україна.

*Помер 25 червня 1948 р. в м. Селонкур,
Франція.*

М.Шаповал.

МАНДРІВНЕ.

Продовження.

27 січня 1924 р. відбулась Конференція УПСР. Закордонний Комітет обрано в складі: Я. Н.Я.Григорієв, Л.Шрамченко, С.Ріпецький, Г.Денисенко, І.Паливода і К.Коберський.

28.І. приїхав В.К.Винниченко. Говорили вечір і на другий день у двох. Він політично усунувся. Робив протекцію перед УГК для... Гасенка, листується чомусь з буковинським ц... Васильком. Не розбирається в людях і сліпо йде за фантазіями. Важко з ними працювати, а як взятися за щось важніше, то напевно буде трагічно. Легкодухість просто вражаюча. Вчора нарешті приступили до обговорення ділових завдань: про створення "Єдиного фронту", склад його, платформу, фінанси і т.п. Не знаю, що з того всього буде, але мені дуже тяжко.

21.І. умер Ленін. Історичний день: день четвертування Пугачова і Лодвіка XVI! В той же день в Англії сформовано робітничий уряд на чолі з Макдональдом, Гендерсоном, Шоу, Сноуденом, Веббом і ін. Макдональд форсує признання "Совітської влади" в Росії. Для нас це зле. Визнається окупація України. Доля слабих народів. В большевицьких колах боротьба. Іде розкол. Опозиція вимагає демократизації... Почався процес, що мав би привести до перевороту. Може прийти до нової диктатури, ще більшої проти України. В боротьбі з сепаратизмом нова диктатура черпатиме свою ідеологію, психологію і оправдання всього московського шовінізму-націоналізму.

Перед нами тяжкий і довгий час боротьби за букварі, правопис і т.п.

Петлюра в Будапешті. Хоче використовувати політичну лінію Англії, Італії, Угорщини, Туреччини, Афганістану. Об'єктивно лінія проти-російська, але для України, слабої, не буде з неї користи. В життєвій боротьбі грає тільки роль о и л и. У нас її нема, то ніякі "лінії" не допоможуть. Наша еміграція згине для України, коли не повернеться до дому. Петлюрі належить доля Орлика: їздити, умовляти, переговорювати і невідомо де умерти. Українство ще політично несвідоме, національно майже мертве. Боротьба мусить перейти на органічний ґрунт: за економіку і культуру, а через 20 літ за владу. Холодом темного льоду віє від європейської цивілізації. Іде довголітня реакція. Соціалізм буде, але зовсім не те, про що ми мріяли: щось вроді казенного християнства і ідеологія буржуазії та поміщиків. Релігію поневолених п е р е й м а ю т ь п а н у ю ч і і у б и в а ю т ь ї ї. Так сталося з християнством, так може статися і з соціалізмом.

Розуміється буде робітнича політика, але не буде соціалізму. Реакціонери твердять, що соціалізм убили большевики - і це, на жаль, правда, яку треба ще зрозуміти й соціалістам.

Завтра будемо на вечері у Нечасів: я з Олею і Винниченко. В понеділок 2 лютого Загальні Збори УГК.

2 лютого, субота.

Вчора кілька подій. Англія вчора офіційно визнала Совітську Росію. Без всяких передумов. Очевидно.

Вчора я і Н.Я.Григорієв мали розмову з д-ром Гірсою: гімназія, генерали, національна бібліотека і т.п. справи. По-до заяви Завазала буцім-то "міністр приказав" щоб члени УГК не могли бути співробітниками УГК вийшло непорозуміння. Д-р Гірса казав тільки, щоб він нам переказав до відома про що балакають "опозиціонери" УГК, але він сам, Гірса, певен, що цього з'явища не можна усунути, бо в емігрантських установах особливі умови. Видно, що д-р Завазала пішов далі від вказівок д-ра Гірси! Я пояснив дру Гірсі, чому власне повинні члени Комітету бути і технічними служачими К-ту, а з другого боку вказав, якої "реорганізації" хочуть пани з мазепинської і подебрядської "опозиції".

Загалом наше становище кріпке. На випадок визнання совітів становище еміграції в ЧСР не зміниться. Чехи ставлять лише одну умову до еміграції: лояльність що-до ЧСР.

У вечері радились ми далі: Винниченко, Григорієв, Галаган, я і Микола /мій брат/.

В.Винниченко очевидно не хоче залишатися для праці в Празі. "Коли б тут було щось велике для політичної праці", тоді б він залишився, "а то губить час на дрібязки" не вигодно. Дивовижна легкість в ліквідації моральних обов'язків! Суцільно.

Др Гірса в розмові висловився проти української гімназії, бо боїться взяти на себе "відповідальність" за дітей на кілька років... Я зауважив, що всі перешкоди для української гімназії такі, як і для двох російських, отже і справу з українською гімназією можна розв'язати по а н а л о г і ї. "Можна, але ж яка відповідальність!"... Така сама, як і за російські гімназії.

Характерна річ в глибинах чеської політики що-до української і рос.еміграції!

Про видавництво сказав, що його можна здійснювати тільки по нашому проєктові. Але дивна річ - чому й досі не здійснюється?

13 лютого.

9.II. мали спільну нараду українці і білоруси.

2.II. були на вечері у Нечасів: я, Олюся і Винниченко.

7.II. Винниченко був у през. Масарика, який прирік нам допомогу на працю. Винниченко від його просто приїхав до мене, пообідали, а після обіду у мене були гості, закликані на чай: Нечас, Харват, обоє Айолли, Григоріїв з Ганною Петровною, Палаган і Микола. "чай" пройшов добре, в 9 год. поїхали всі в "Українську Хату", де читав лекцію Штейнберґ, а потім гуртом вечеряли біля "Старої Радниці".

9 лютого було засідання ЖК УПСР, а в вечері нарада з білорусами. Винниченко в цей день був у Айоллів.

8.II. Винниченко мав розмову з д-ром Гірсою.

11 лютого, понеділок, був диспут на тему "Сучасний політичний момент". Вступні слова мали сказати Винниченко і я, але я через хворобу виступити не міг. Говорив сам Винниченко. "Слово" його було слабеньке. Не підготувався як слід. Полемістами виступали змінюючі: Роздольський, Білокриницький, Харусь, Бутрий. Глупі і паскудні типи. Називали В-ка "товаришем", а мене "паном". Окрім того говорили Феденко і Мазепа, а також Лотоцький. Мазепа і Феденко оскандальилися: навіть я був кращої думки про їх. Мазепа з місця полемізував, вигукував під час відповіді В-ка. Левко Чикаленко по адресу Винниченка кинув з-заду в юрбі "продажний". Лотоцький розводив на тему про мінливість В-ка: "хто ж тепер повірить Вам, Володимир Кирилович?" В-ко відповідав гарно, дотепно і іноді гостро. Про змінюючих сказав, що це щось гідке, що селяне з огидкою "беруть на трісочку". Назвав їх проститутками. До "комуністів" сказав: "я вам не товариш". Мазепу і петлюрівців чистив добре. Вони були розлучені. Більшість аудиторії була на боці Винниченка. Потім В-ко оповістив про заснування Револуційно-Демократичного Союзу. Далі була його друга промова, ніби еповідь за "мінливість", "особисті інтереси" і т.п.

12.II. Винниченко виїхав до дому /Берліну/. Після обіду ми були у Айоллів на "чай".

Сьогодні я сидю дома, бо хвороба моя не кінчається.

Одержав листа від О.Грановського з Америки, раніш од Сорокіна з Америки.

Чехи не дають грошей і не вирішують питань, хочуть зробити "політику" на еміграції.

17 лютого, неділя.

14.II. була лекція Керенського, а на другий день дискусія. Лекція, хоч і не глибока змістом, по формі була майстерною. Причини революції обмальовано добре. "Револуціонери" були і Гучков, і ген. Алексєєв... Нічого не згадав про національну справу. Людей було багато. Чехи ж М-ва Зак.Справ і др Гірса.

Дискусії були не цікаві. Чорносотенці різко нападали на Керенського. Московська

аудиторія була переважно чорносотенна. З наших виступали: Н.Я. Григорієв, І.Паливода і Петро Макарєнко. Чорна сотня московська лжугувала... Підке вражіння од московської еміграції.

Вчора Професорська Рада Педагог. Інституту обрала на катедру історії Дмитра Дорошенка.

19.II., вівторок.

Вчора й сьогодні сидю дома. Вчора заходив Сімович, сьогодні заходили прощатись В. Левицький і Станіславський, що післязавтра виїздять до Ригу.

Прочитав Уманця "Гетьман Мазепа" і Мордовцева "Гайдамаччина"... Якійгидкий русо-фільський тон обох авторів. Коли українці могли ще так недавно писати такі підлі для національної справи книжки, то не диво, що нація прийшла в революцію темна, як ніч. Русофільство, як проказа жене націю на смерть.

Але які страшні жертви поніс український народ через московське насильство і чисто азіатське піроломство. Гайдамаччина - це чистий кошмар московського дурисвітства. Але що страшніше: воно й тепер повторилось у величезних розмірах.

21.II.

Вчора др Гірса хотів бачити Випищенка, а коли взнав, що він виїхав, то запросив мене. Говорилось про нашу працю. Від імени д-ра Бенеша пропонував техніку діла поставити так, щоб їх не втягти. Краще по-за Прагою. Нарешті дано візу Мірному. Приїхав сюди проф. Якименко.

4 березня, вівторок.

28.II. я читав публічну лекцію на острові Хофін: "Міжнародні движучі сили і українська проблема". Лекція тяглась 3 години. Кажуть, що була добра, хоч і довга.

2.III. святковано ювілей проф.Шербини /75- літ. народження і 50 літ наукової праці/. Влаштували приватно п.п. Миджж та Яценко "ювілейний комітет". Фірми: Університет, Академія, Правниче Т-во і Економічне Т-во. Громада Кубанців, головою якої Шербина, в "комітеті" участі не брала, через те і УІК, як союзники Громади Кубанців, відмовились навіть піти на "свято". Не пішли Педагогічний Інститут, Селоспілка, Матуральні Курси, Видавничий Фонд. У вечорі був банкет Громади Кубанців, на якому були ті що не були запрошені "Ювілейним К-том" Миджжа і Яценка.

Сьогодні мав розмову з д-ром Гірсою від 5 до 8 1/4 год. вечора. Наші справи ще не посунулись вперед: все не знає як його грошовий стан, чи дотягне рік. Я порушив справу про інвентар: він сказав, що справу розглядати треба з ділового, а не юридичного боку; тільки одна бібліотека має бути точно обрахована, а не тарілки й ложки та чорнильниці. Видавництво, землемірні курси, стипендія Якименкові, бібліотека - в процесі вияснення. Міністерство хоче розпустити робітничі сотні і доручити цю справу Селоспілці.

Я інтервеніював в справі висилки Гр.Коссака: обіцяв негайно про щось справитись.

Говорив він про Чорнушенка /"Сагайдачного"/ - не пустить до Чехії, бо це "агент", авантюрист і т.п. Але пружини були всі нажаті за Чорнушенка. Казав, що петлюрівці не мають значіння, але вони можуть шкودити тим, що коли чехи-русофіли підймають якісь матеріяли що-до петлюрівського "хоч з чортом, аби не з москалями", то можуть підвести всіх українців під фірму "ворогів славянства" і домагатися від уряду зміни відношення до українців. Я сказав, що це не загрожує, бо є демократичний Союз. Обіцяв мені допомогти помістити мої статті про еміграцію в пресі французькій та в такій чеській пресі: "Prager Presse" і "Samostatnost-i".

Треба писати брошуру, щоб оглянути свою працю за три роки "На громадській роботі".

5.III., середа.

Сьогодні був на "чай" у міністра Бенеша. Публіки було дуже багато. З українців було запрошено тільки двоє: я і ректор Університету д-р Горбачевський. З москалів помітив кілька осіб: Грушвіт, Лебедев, Слонім, ген.Сидорин, Харламов, Кренев і проф. Ляцкій. Весь дипломатичний корпус і багато чехів з парламенту і сенату. Знайомі були д-р Соукуп, Стівін, Дедіц, Бехине, ген. Чечек, міністри, письменники і т.п. "Чай" був справді чай. Балакав з ген. Сидорином і Харламовим, які хотіли говорити зі мною на "болючі питання". Умовився про побачення з Стівіном. Бенеш сказав мені комплімент, що я добре розмовляю по-чеському. Ще і все. Великопанська нудьга. Чай пив дома. Лебедев казав, що їздив до Парижу, Лондону, Брюсселю і зчора вернувся. Поганий тип крутія, націоналіста і москаля. Ляцкій все своєї співає про видавництво легіонерів.

Поганий осадок після вчорашньої розмови з д-ром Гірсою. Ляно, що вони більші російські патріоти, ніж москалі. Видавництва, мабуть не буде. Вони болтяться книжки. Українська книжка створить Україну.

9.III., неділя.

Сьогодні були у Русових. В двох кімнатках живе 7 душ.

Вчора відбувся диспут про мою лекцію. Записалось 23 промовців. Говорило, здається 19. З наших говорили Ріпецький, Стахів, Григорій, Паливода, Роніс і Петро Карченко, з співчувачих Остап Коберський і інші. Від змінюхівців говорили Роздольський, Білокришницький, Станішевський і, здається, Височанський /злобний тип/. Ще говорили Гриб, Айолло. "Капіталіст" Наріжний і буржуазні демократи Макарушка, Юрченко. Більшість молодечі. Духове тло цих людей сіре нудне...

Завтра буде засідання Профес. Ради Пед.Інституту, "Шевченківська вечірка" Матуральних Курсів. Призначено на завтра і другу мою лекцію про "Земельну справу в Галичині" у Вільній Громаді. Як це все вмістити в один вечір - не знаю.. Цікаво, що в дискусії вчора всі опозиційні промовці /хіба окрім Височанського/ проти моєї особи не виступали, стараючись бути коректними.

Не знаю, що робити: чи виходити з Управи УГК чи ні...

Кажуть, що Грушевський вже справді виїхав на Україну. І не дарма ми йому не довіряли до кінця. Партію отруїв, деморалізацію посіяв, приширився з ворогом-окпантом, а не приширився з українськими соціалістами.

12.III., середа.

В понеділок було засідання Проф.Ради Пед.Інституту. Фотографувалися. Результати іспитів розглядали. У вечір пішли до "Української Мати", де було святкування дня Шевченка, влаштоване для Матуральних Курсів. П.О.Богачський читав добрий реферат. Деклямації. Я сказав експромтом промову, що поети творять націю. Шевченко запідняв своїми образами українську похміку. Після свята залишилися пивом гити. До 11 годин сиділи. Я йшов до дому пішки. Провожав мене Маланюк.

11 березня, було побачення з росіянами. Були: Прокопович, Харламов, Гурков, Михайлов, Попов, Васильєв, Аспідов. З наших: я, Григорій, Палаган, Антонович, Білецький. З білорусів Кричевський, Заїць і ще один. Прийнято тези:

- 1/ Представники російської демократії проти самостійних держав України, Білорусії і інших народів був рос.імперії виступати не будуть.
- 2/ Розграничення названих держав приймається етнографічний принцип.
- 3/ Пограничні непорозуміння полагоджуються плебесцитом.

Москалі удають, що приймають ці постулати, а ми їм не віримо. Харламов каже, що Дон хоче федерації з Росією, але шлях федерації йде через самостійність Дону.

Далі буде,

С.Зеркаль.

МИНУЛІСТЬ І МАЙБУТНІСТЬ УКРАЇНИ.

Продовження.

Одночасно почалися повстання на Поділлі, на Катеринославщині і нарешті на Херсонщині, де в порозумінні з Всеукраїнським Революційним Комітетом виступив отаман Григорій. Одрин стверджував, що з одержанням вістки про утворення соціалістичного уряду хвиля повстань спалахнула ще сильніше /на жаль уряд УНР - Мартоса був тільки по назві а не по змісту.С.З./. По інформації Одрини, навіть праві партії як соціалісти - федералісти, соціалісти - самостійники і хлібороби - демократи утворили були в Києві свій нелегальний "Об'єднаний Комітет партій", але який ніякого зв'язку і співпраці не мав з Всеукраїнським Революційним Комітетом соціалістичним. Висновок Одрини був такий: в інтересах загальної справи треба об'єднати по зносі всі соціалістичні українські сили в єдиний фронт політичний і воєнний.

Для практичного вирішення цієї справи Одрин і Пісоцький привезли з собою проект договору, що був, як заявили, підписаний 13 травня в Києві представниками незалежних соц.-демократів, українських есерів /центрально течія/ і членами Центрального Комітету українських соц.-демократів /правих/, що залишалися в Києві. Цей проект договору був підписаний умовно, він мав набрати остаточної сили лише після прийняття його представниками Ц.К.-ту с.-д., що знаходилися по цей бік фронту /але не був прийнятий ЦК УСДРП-прав., що був при уряді і Директорії УНР.С.З./.

Цей проект по суті був повторенням того плану, з яким есери і незалежні С.-Д. носилися весь час, починаючи ще з Проскурова, коли до нас з Києва приїздив Драгомирецький /15 березня 1919/. Центральний Комітет с.-д. партії /правої С.З./ як тоді, так і тепер поставився негативно до цього проекту. Те, що члени Ц.К.-ту с.-д. партії в Києві підписали цей проект, ми пояснювали їхньою непоінформованістю. Ми вважали, що об'єднати активні українські сили тут і там за фронтом не вдається на програмі радянського устрою.

Але переговори з "повстанцями" з огляду на події на нашому фронті затягнулися. Незалежні соц.-демократи і есери сподівалися, що під впливом непевної ситуації на нашому фронті їм вдасться здійснити свій план, з яким вони приїхали з Києва. Тепер вони побачили, що становище на фронті Директорії не є безнадійне, тому пішли на поступки. Після спільних нарад з ними було вирішено: залишити в силі Рівенські умови, але на місцях приступити до організації рад за трудовим принципом. Петлюра й інші члени Директорії погодилися на ці умови /ще б пак! С.З./. Але незалежні соц.-демократи заявили, що вони залишаються при окремій думці /з тим що приїхали.С.З./, тому не можуть вступити до близького контакту з урядом Директорії. Ця умова була прийнята в Чорному Острові, Проскурівського повіту. На підставі цієї умови до уряду вступило два нових представників від есерів: Д.Одрин, як міністр здоров'я і Т.Черкаський, як міністр преси й пропаганди. Представник незалежних соц.-демократів виїхав назад до Києва. Есери /центр./ залишилися для праці з урядом і армією, яка почала успішно наступати проти большевиків на фронті Володимир - Дністер." /І.Мазепа, І, ст. 202-205/.

Так замість об'єднання фронту з запіллям. Уряду і Директорії УНР з Всеукраїнським Революційним Комітетом стався розрив.

В цей самий час оталася в армії УНР нова, хоч і мала-значна авантюра, але яка обійшлася смертю одного відомого українського патріота і старшини отамана Болбочана.

"В той самий день, як Наддніпрянський уряд, поповнений новими представниками від есерів, зішлюся в Чорному Острові на своє перше засідання, несподівано з фронту прийшло повідомлення про нову авантюру правих - виступ Болбочана.

Ще на початку травня, коли Запорізький корпус переїздив з Рудуні до Галичини, уряд мав відомості, що серед козаків і старшин корпусу провадиться пропаганда за поворот Болбочана на становище командуючого корпусом.

Нитки цієї пропаганди йшли до Станіслава, де знаходився головний осередок

правого українського табору і звідки свого часу в Рівному був організований виступ Оскілка. Тепер після невдачі з Оскілком праві групи задумали новий план. В уряді були відомості, що в Станіславові відбулася нарада самостійників-соціалістів разом з хліборобами-демократами і деякими соціалістами-федералістами, на якій був присутній також представник Галицького Уряду. План правих був такий: за допомогою Болбочана усунути соціалістичний уряд і Петлюру та проголосити диктатуру Петрушевича і генерала Грекова. Як відомо, виступ Болбочана стався в той самий день, коли Петрушевич був проголошений диктатором Галичини, а Греків призначений командантом Галицької армії замість звільненого М.Омельяновича-Павленка. Отже уряд мав підстави виводити, що дійсно якийсь подібний план в правих колах існував. Але ні правительство, ні Директорія в той час не пірили в можливість нових виступів з боку правої опозиції. По-перше, був для цього несприятливий час - початок боїв на фронті. По-друге, було відомо, що агітація за Болбочана, щоб вернути його на посаду командуючого Запорізьким корпусом, не знаходила ґрунту серед козаків. В війську була ще занадто свіжа згадка про рівненську авантюру Оскілка з її страшними наслідками для української справи.

В кінці травня Галицький уряд залишив станіславів. Утікаючи від польків, Болбочан з'явився в Тернополі, де тоді находився Наддніпрянський уряд. Разом з Болбочаном приїхав також С.Шемет. Через кілька днів у розмові з Петлюрою Болбочан заявив, що бажав би вернутися до праці в армії. Петлюра ще раніше порозумівся з членами Директорії Макаренком і Швецем, що Болбочана не можна вертати до армії, бо Чорномилішники /кінний полк Чорних Запоріжців під командою полк. Дяченка/ - за Болбочана, а Гайдамаки /Гайдамацький полк під командою отам. Волоха/ - проти, тому, мовляв, "не буде порядку". Через це Петлюра запропонував Болбочанові їхати головою військової місії до Італії для організації українських полонених, щоб перевезти їх на Україну. Болбочан на це погодився і другого дня мав прийти до Директорії, щоб взяти писані уповноваження. Але не прийшов. Замість цього він разом з Шеметом виїхав до Проскурова, що саме тоді був звільнений нашими військом від большевиків.

В Проскурові було вже все приготоване. За директивною згори отаман Осмоловський і сім полковників з Запорозької групи /Дубовий, Мальцев, Дяченко, Пирогів та інші/ подали на руки державного інспектора цієї групи Гавришка клопоту до уряду про повернення Болбочана на посаду командуючого Запорізькою групою. Гавришко, як потім з'ясувалося, був у спілці з змовниками. Тому, зловживаючи статут військової інспектури, він негайно наказав Болбочанові перебрати від полк. Сальського командування Запорізькою групою. Сальський відмовився виконати цей наказ, як незаконний, і повідомив про це Петлюру. Петлюра негайно наказав окремій частині, під командою полк. Омана Сушка, ліквідувати авантюру Болбочана. Сушко мав атакувати штаб Запорізької групи. Тим часом старшини, що домагалися повернення Болбочана до Запорозької групи, взяли свою заяву назад. Тоді Петлюра рішив взяти заходів для безкровної ліквідації конфлікту. З цією метою до Проскурова були делеговані Кедровський /головний інспектор Армії УНР/ і Романченко /Іван, помічник Кедровського/ з наказом арештувати Болбочана і Гавришка...., козаки з Дорощенківського полку вночі арештували Болбочана й Гавришка і відправили їх до Чорного Острова. Але до Чорного Острова був привезений лише Болбочан, бо Гавришко утік з-під арешту /Про Гавришка після цієї його втечі довгий час не було ніяких відомостей. Аж у 1927 р. під час паризького суду над вбивником Петлюри він був призначений тут, як свідок по боці Шварцбарта, в товаристві большевицьких агентів з Східної України./.. С.Шемет зник з Проскурова ще раніше, коли побачив, що справа не вдається.

На другий день, 10.VI.1919, в Чорному Острові відбувся надзвичайний військовий суд над Болбочаном. На суді Болбочан продовжував триматися неприхвально. Він заявив, що виконував волю Шемета, Андриєвського, Симонова та інших, які йому дали завдання зробити державний перепорот. Того ж дня суд засудив Болбочана на смерть через розстріл.

Але сталося так, що виконання присуду над Болбочаном на деякий час задержалося. Присуд був виконаний 28 червня 1919 р. на станції Балин, в присутності коменданта тилу полк. Парленка.

Болбочанищина була останньою спробою правих груп вносити заколот в ряди армії. Правда, настрої правих не змінилися й після ліквідації виступу Болбочана. /І.Мазепа, частина I, стор. 205-209/.

- - - - -

Про далішу політику Уряду УНР і Всеукраїнського Революційного Комітету, один з свідків тодішніх подій так розповідає:

"...петлюрівсько-есдеківські /праві.С.З./ політики розуміли згоду з повстанцями проти большевиків виключно як підпорядкування повстанських загонів своїм стратегічним і політичним планам та як "асиміляцію" повстанських провідників. Ні про які серйозні політичні та соціально-економічні уступки революційним робітничо-селянським масам соц.-демократи /праві.С.З./ з голошпим етанном С.Петлюрою не думали. "Асиміляція" перших повстанських посланців /Д.Одрина, Т.Черкаського, І.Часника - членів ЦК УПСР-центр.С.З./, соціал-демократи /праві.С.З./ поставили своєю ціллю за їх допомогою підпорядкувати собі весь повстанський рух через Всеукраїнський Революційний Комітет, безпосередніми шляхами.

Соціалісти-революціонери /центр.С.З./ мали інші наміри, як то ми бачили з проекту договору між с.-р., с.-д. незалежн. і с.-д. правими, виробленому в Києві. Згідно з тим договором, вони взяли участь в повстанні і дали своїх представників до сформованого спочатку самими незалежниками Всеукраїнського Революційного Комітету і Головного Штабу повстанського війська; з другого боку, члени Центрального Комітету УПСР-ц. прибули до правительства УНР, щоб підготувати тут ґрунт для об'єднання сил Всеукраїнського Революційного Комітету і правительственого центру /Директорії і уряду УНР.С.З./ . Як ми бачили, соціалістам-революціонерам не вдалося досягти цього. Але надії на порозуміння між повстанським центром і поповненим соц.-рев. правительством вони не втратили й інформували Всеукраїнський Революційний Комітет у відповідній напрямі. Брак певніших інформацій і факт походження соц.-рев. цен. в правительство УНР на певних умовах /організація робітничо-селянських народніх Рад/, утворював в повстанських кругах ілюзію досягнення якоїсь попередньої згоди.

"Вістник Української Народньої Республіки", чис.17, 16 липня 1919 р. писав:

16 липня 1919 р. Українське Телегр.Агенство, повідомляючи про те, що здвигу вправо в курсі урядової політики не може бути: "Всякий здвиг що до загального напрямку політики шнєсе непорозуміння як серед тутешнього війська і населення, так і особливо серед повстанців по той бік фронту, які прийняли сучасну політику уряду, як мінімум бажаного ннали, біля якого гуртуються найширші активні кола".

Через це Всеукраїнський Революційний Комітет, переформований, після поповнення його представниками УПСР-ц. і Селянські Спільки, в ЦЕНТРАЛЬНИЙ ПОВСТАНСЬКИЙ КОМІТЕТ /і Головний Штаб повстанського війська/, повели свою боеву акцію /з кінця червня місяця/ в двох напрямках: на Київ і на Кам'янець /для зв'язку з правительством УНР/.

Участь соціалістів-революціонерів в уряді УНР була використана як найбільше до того, щоб "розкласти" повстанців політично, щоб дезорієнтувати їх. Вислані з Команди С.Петлюрою і соц.-демократами /правими: Мартосом, Мазепою і т.д.С.З./ в повстанські райони агітатори повели свою роботу в напрямку розбиття Всеукраїнського Революційного Комітету, як політичного центру, підпорядкування повстанських загонів безпосередньо С.Петлюрі. При різноманітності повстанської маси /від робітництва до селянських багатіїв/ і при участі частини повстанських провідників - ес-ерів - в правительстві УНР, така агітація мала певний успіх. "Петлюріщина" почала з середини дезорганізувати повстанський рух, збивати його з шляху боротьби за незалежну Українську Радянську Республіку на шлях боротьби за "петлюрівську" Україну.

Під натиском несприятливих обставин /неуспіхів на фронті і тяги повстанських загонів до найшвидшого сполучення з військами правительствами УНР/ Головний Штаб повстанського війська цусів відмовитися від операції в напрямку на Київ і всі сили направив на те, щоб зєднатися з військом Директорії. В п о л о в и н і Л И П Н Я повстанці прорвали в районі К о п а й г о р о д а білий літературний фронт і 18 липня Головний Штаб повстанського війська: Юрко Мазуренко - соц.-демократ., Отаман повстанського війська; Малолітко - соц.-реп.цен., Начальник Штабу; Я.Дітченко - соц.-реп.цен., Начальник повстанської дивізії; О.Модилів - соц.-реп.цен., член Центрального Повстанського Комітету, - з військом прибув до К а м'я н ц я.

В Кам'янці повстанців зустріли з великою пошпою. В театрі організували їм урочисту зустріч. Але за зовнішнім виявленням радості в різних політичних груп ковалось різне відношення до повстанців, як певної організованої політичної сили, що могла вплинути на політику уряду в той чи інший бік. За праві кола не доводиться говорити: вони не виявляли ніякого задоволення з приводу появи повстанців, адже повстанці були ще "гірші" "большевики", ніж зненавиджений ними есдеківсько-есерівський уряд. Нас тут інтересує тут відношення до повстанців соц.-реп.центр. і соц.-демократів, котрі спільно зустрічали їх.

Есерівська "Трудова Громада" писала в передовій статті:

"Вчора прибули до Кам'янця представники/?/ від повстанчого штабу. Вони були не тільки для виконання чисто військових завдань і координації спільної акції, а також і для встановлення певної єдності в дальшій політичній праці... Завдання соціалістичних партій в цей момент - остаточно і на місці зафіксувати згоду, щоб далі, вже фактично зєднавши фронт, продовжувати спільну працю. Об'єднання революційних сил українського фронту єсть єдиний шлях, єдиний засіб для оборони і зміцнення Української Народньої Республіки".

Есери сподівались зміцнення своїх позицій і реалізації прийнятих правительством постулатів внутрішньої політики і передовсім - організації трудових рад на місцях і реорганізації Директорії.

Інакше задіялись на справу соціал-демократи /праві, т.єв. офіційні.С.З./. Найкраще своє відношення до повстанців характеризували вони самі, в статті "Повстанці" /"Визволення", чис. 26, 25 липня 1919 р./. Ось виписки з цієї статті:

"Сталось так, як ми думали. Нам розписували раніше повстанців, як "українських большевиків", ніби "українські большевики" не погодилися з російськими большевиками - Раковськими та Ко і підняли повстання проти них. Нам писали звіди ті, кому це було вигодно, що "мої не підуть на повстання, коли не буде радянських льозунгів". Ми сумнівались, чи не вірили, як той Хома Невірний: "не повірю поки не побачу власними очима і не торкнуся пальцями". Ми не вірили, бо нам здавалось безглуздом, щоб селяне схотіли сильних російських большевиків проміняти на кроля "український большеви́зм" тих, хто для цього став зватися чи лівим есером, чи незалежником... Ми заявили "Глобальному Штабові" і "Всеукраїнському Революційному Комітетові", що вони стали жертвою самосабіа. Селяне встали не за якусь там українську радянську владу, а за свої інтереси, як соціальні, так і національні.

...Але, "всеукраїнські" ділачі ніяк не могли зрозуміти, що селяни вставали проти большевика не за українську "комунію" а тільки через те, що російська "комунія" забирав у його корову. Вони мали нагоду переконатися, що помилилися, тоді, коли повстанці рішучо повернули на зєднання з республіканською армією.

Тоді вони почали агітувати, що треба пернутися назад, бо, мовляв, "Зелений вже бере Київ і козакки Зеленого їздять на Деміювку тилом їти". Але потім вперто йшли на захід. Тоді "всукраїнські" почали казати, що "наберемо набоїв, вернемося назад і візьмем Київ в перед за Петлюру". Повстанці все йшли на захід і загрожували розстріляти тих, хто буде агітувати проти народного правительства та отамана Петлюри...

Ще за настрій привезли з собою козакки з Наддніпрянщини? Настрій віри й боротьби. Їм казали, що немає республіканського війська, їх лякали, з них сміялися, що вони шукать неможливого. Але вони йшли своєю дорогою. Три місяці вони шукали і знайшли таки своїх братів. Прийшла нова демократична сила, котра каже нашому правительству: "Стій твердо на своєму місці!" Ні вправо, ні зліво. Вправо підеш, загубеш самостійність, попадеш до Денікіна; ліворуч - підеш манівцями за тили фантастів, яким кортить зробити "справу" - посадити український більшовизм на згарищі російського більшовизму".

Так було складено акт обвинувачення проти провідників повстанців, обвинувачення за агітацію проти Петлюри, за намір взяти Київ попереду Петлюри, за намір "здвигнути Народне Правительство з місця", за "фантастичні" заміри "зробити справу". На підставі цього акту, петлюрівська контррозвідка оточила вночі повстанські відділи, що прийшли до Кам'янця, об'єзбрала їх, арештувала проводирів /а разом і співчуваючих повстанцями "камінчан"/ - Юрка Мазуренка, М. Ткаченка, А. Пісоцького /українські незалежники/, Сердюка /укр. соц.-рев. центр/ й інших. А начальника повстанської дивізії соц.-рев. центр.

Я. ДІЯЧЕНКА

контррозвідчики потайки, без суду

РОЗСТРІЛЯЛИ

кинувши труп на полі.

Арештованих теж мали розстріляти. Але соціалісти-революціонери /центр/ загрозили виступом з кабінету, розривом з урядом і поставили категоричне вимогання звільнити арештованих. Отаманія здержалась. Заарештованих соціалістів-революціонерів було через кілька днів випущено. В справі вбивства Діяченка кабінет поставив /пізніше/ Головному Отаманові С.Петлюрі вимогу розслідувати вбивство і покарати винних /звичайно ніякого слідства не переводилось/ /а/. Але соціал-демократів незалежних довгий час не випускали з під арешту і тільки через 38 днів, після нових домагань соціалістів-революціонерів, соціал-демократи /праві, головою ЦК яких був Ісаак Мазепа. С.З./ рішили звільнити арештованих в надії, що вони "об'єктивно" можуть принести Петлюрі користь своєю боротьбою проти Денікіна, що за той час вже одібрав Київ "від Петлюри" /6/

/а/ Справа вбивства Діяченка обговорювалась на Вінницькій Конференції УПСР-центр. 7-9 вересня 1919 р. Правительство УНР розглянуло її 22 жовтня 1919 р. В протоколі засідання Ради Народних Міністрів читаємо: "Заслухано доклад - листа Всеукраїнської Ради Селянських Депутатів в справі розстрілу Члена Центрального Комітету Селянської Спілки Діяченка в київській групі війська. Постановлено: просити голову Ради Народних Міністрів /Б.Мартоса.С.З./ звернутись до п. Головного Отамана /С.Петлюри, С.З./ з проханням про негайне призначення розсліду в справі Діяченка"

/б/ 14 вересня 1919 до Кам'янця /Уряду УНР/ прибув повстанський Отаман Зелений. ЦК - УПСР і ЦК Селянської Спілки його щиро привітали. Соц.-дем. праві, ніякого інтересу не виявили, але не тільки що не розстріляли, але навіть і не арештували. От Зелений прибув щоб одержати гроші, зброю і об'єднування. Отримавши все це повернувся на Київщину і далі громив як більшовиків так і Денікіна.

Такий був фінал "згоди" з повстанцями, з тими самими, що йшли на об'єднання з Урядом УНР в надії спільної будови незалежної Української Радянської Республіки.

"Вісник Української Республіки" чис.24, з 24 липня 1919 р. подає таку розмову співробітника УТА з членом Центрального Повстанського Комітету Ол.Шадиловим /УПСР-центр., що прибув до Камянця разом з повстанцями/. Ця промова кидає світло на сподіванки повстанців від об'єднання повстанців з правительством УНР:

"Центральний Повстанський Револуційний Комітет організувався два з половиною місяці тому і поставив собі завданням організацію на скупованій більшовиками комуністами території військ, якими можна було б звільнити Україну від окупантів.

З малих неорганізованих партизанських загонів Повстанському Револуційному Комітетові пощастило утворити кілька могутніх ударних дивізій з кількох десятків тисяч /люду/, які цілком підлягали і керувалися вказівками Центральному Револуційному Комітетові. Селянські дивізії, які нині перейшли на директоріанську територію, були організовані почасти в Канівському повіті /на Київщині/ Діаченком /УПСР-центр./, почасти старимі однопартійними Всеукраїнським Револуційним Комітетом /складеним тільки з одних соц.-дем. незалежних/ з селян Київського повіту та з червоноармійців Григорієва та Тютюнника.

Настрій у селянства і повстанців яскраво проти-комуністичний, але одночасно і цілком виразно проти-реакційний. І керівники і військо твердо стоять на тому, аби на Україні був такий устрій, при котрому владу тримали б в своїх руках лише трудові класи: селяни й робітники. На всіх з'їздах, а їх відбулось багато, без всякого впливу згори виносилися постанови, що "ми повстаємо проти большевиків, але стоїмо за радянську владу".

Сам Центральный Повстанський Комітет ясно і виразно стоїть на ґрунті організації влади на ТРУДОВІМ ПРИНЦИПІ... Денікіну, здобув Катеринослав та Харків і який несе нам реакцію і нове національне поневолення, Центральный Повстанський Комітет оголосив війну. Зараз бється з Денікіном наших два повстанських отряди - Миргородський і на Катеринославщині Нікопольський...

Прибув я сюди для об'єднання фронту по цей і той бік при спільній політичній платформі".

/П.Христюк, том IV, стор. 142-146/.

СТАВся ТРЕТІЙ ЕТАП РУЇНИ УКРАЇНИ!

Хто за цю руїну несе відповідальність! Хто спричинив цю руїну України? Ми переглянули події, за ці події відповідають організовані політично-партійні групи, за ці групи відповідають їх керівники - одиниці, живі люди.

I. ДИРЕКТОРІЯ: в цей час склад Директорії був такий: С.Петлюра, заступник Голови і "Головний" Оганян, члени: А.Макаренко і Ф.Швець.

II. НАРОДНЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО УНР: це правительство сформовано дня 9 квітня 1919 р. в такому складі: від УСДРП-правої: Б.Мартос - Голова Ради Народних Міністрів і Міністр Фінансів, Заст. Голови і Міністр Юстиції - А.Лизанівський, Міністр Внутрішніх Справ - І.Мазепа, В.о.Міністра Військових Справ - Гр. Сиротенко, від УПСР-правої: Міністр Земельних Справ - М.Ковалевський; від УПСР-центр увійшли на технічні ролі, без права рішачого голосу: І.Лизанівський - керуючий міністерством преси, І.Паливода - керуючий мін. почт і телеграфів, Л.Шрамченко - керуючий міністерством народного господарства.

Далі буде.

Найкращий син України від самого зрана
Бажав Волі Україні без холопа й без пана.
Республіку Трудову бажав збудувати,
Защо йому честь велику ми повинні віддати.

Поставить Пам'ятник на його могилі
І цвітами прикрасити в честь його родині,
Щей Калити з України прийдуть живої -
Хоч в могилі Він діждеться України Волі!

/"Обіжник" чис. I, 1957 УГуФ. Париж/

Д І Р Т Я Р І З Ч У Ж И М И К В А Ч А М И.

"Вільна Україна", Дітройт, ЗЛА, чис. 14, 1957, орган Української Вільної Громади, в З.Д.А., ~~містить~~ З замітки, а саме:

- I. Я.К-ко : Чим є для "Оборони" оборона війна України проти польської агресії.
- II. П.Шрам : У Винниченка-натура отаманська... Микита Шаповал - це останній ватажок...
- III. Инж.М.Дніпровий : Альфаветний міст.

Не збираємося дискутувати з авторами цих заміток, або редакторами, що їх вмістили, але коротенько треба дещо сказати, щоб спростувати їх злобність, тенденцію і дезінформацію.

I.

Я.К-о в своїй замітці зводить особисті порахунки з покійним Миколою Цеглинським -М.Ц. Автора захищало під серцем, що товариші покійного М.Ц. спромоглися видати число "ОБОРОНА", присвячене покійному М.Ц., а ще більше вкололо Я.К-ко мабуть той факт, що "Обороні України" і дружині покійного М.Ц. висловили свої співчуття й не члени "Оборони України". Як відомо, деякі, колишні "соціалісти" і товариші покійного з Цімонту навіть і цього акту ввічливості не зробили, щоб зі смертю їх противника, позбавитися злоби й ненависті до покійного М.Ц.

Вкрутаси Я.К-Ко подивутідні: зразу накидається на редакцію "Оборони", що вона /Редакція/, мовляв, "робить кривду самому Миколі Цеглинському, коли вибрали до цього випуску... ті його статті і замітки, де він тільки нападає на все українське..." Далі повча "редакцію "Оборони" і нарешті виступаючи в ролі "критика" "Оборони" і обороня всієї галицької обскурантно-попівщини і опортуністично-реакційного мішанства в р.р. 1918-1920, репрезентованого в тодішніх політичних партіях.

М.Цеглинський був соціалістом, таким і помер. Але М.Ц. був ще й ідеалістом, його боліла недоля наших покорижених селян і робітників, закабалених в кріпацькі умови життя, чужими окупантами експлуататорами, за допомогою наших же підпанків, полутпанків, підкаджених кадилом і підкроплених кропильом.

М.Ц. в своїх писаннях викривав і картав тих "патріотів", що свій "патрістизм" пов'язували не з т р у д о в и м и масами для їх поліпшення життя, для їх добра - тільки з тими п'явками які ліпилися на той наш трудовий нарід, щоб як найбільше висмоктати собі користи з тих працюючих селян і робітників.

Захищало Я.К-о й те, що М.Ц. "слова «нація» і «суспільство» пише з великими буквами" та "не вживає великої букви навіть для того, щоб написати слово Бог". Чи автор написав це ширю, чи для заляклення очей віруючих "українськими католиками"/назва фальшива/, судити не беремося, але треба знати: українська нація і українське суспільство є реальні, живі, величчии з власним іменем, а бог - містика.

Редакція "Оборони" в числі присвяченому покійному Миколі Цеглинському, подала коротеньки витяти з його писань. Цим вона ознайомила одних читачів з думками і світоглядом якими жив М.Ц., а другим пригадала, щоб трималися тих думок і зіставлялися їм вірними.

Нарешті невтримує Я.К.-о і як Пилип з конопель викидає: М.Ц. одержав "3000 дол. за працю, якої не виконав!" Щоб наші читачі були інформовані в цій справі, скажемо кілька слів. М.Ц. дістав замовлення написати Історію України, для українських робітничих мас, він її написав і за це дістав 3000 дол. платні. Але знайшлися "цензори" і працю "процензували" так, що автор не пізнав своєї праці. М.Ц. запротестував проти "цензури" і в такому вигляді відмовився дати до друку. Ця "історія" не побачила світу не з вини автора, тільки з вини видавця чи видавців. М.Ц. дістав свою платню за виконану працю. Вона йому належала, він її справедливо заслужив. Тож немає чого тепер згадувати про це. Минуло багато років і видавці чи замовники мали можливість за життя М.Ц. з нього правом що оуму, як би вони мали правду. Тепер цим "аргументом" стараються оклеветати покійного М.Цеглинського, який не може боронитися.

II.

Микола Шаповал, Володимир Винниченко і Микола Цеглинський були великими українськими патріотами, політичними, суспільними діячами і соціалістами.

Які особисті відносини були між М.Цеглинським і В.Винниченко, нам не відомо, тому не будемо тут зупинятися.

Між М.Шаповалом і М.Цеглинським взаємовідносини і співпраця аж до жовтня 1930 року були товариські, солідарні і дуже сердечні. Цей за допомогою М.Цеглинського і його товаришів М.Шаповал побував у США і Канаді два рази: 1927 і 1930 роках. Про ці взаємовідносини дозволю собі зачитувати кілька дат /дуже коротенькі витяги/ із щоденника М.Шаповала.

Про першу подорож до США і Канади 1927 р. М.Шаповал пише:

"21.III.1927 р. з нагоди мого прибуття до Нового Йорку "Оборона України" влаштувала "вшанування мене". Людей в клубі було повно. З не-членів був Арнольд Марголін. Промовляли Батюк /секретар/ і М.Цеглинський. Потім я відповів.

17.IV. Вечерять ходив з С.Корпаном і Я.Чижем. Пізніше надійшов М.Цеглинський з дружиною. Розмова велась про соціалізм.

29.IV., неділя. До обіду в себе на помешканні. Обід у Цеглинських. По обіді Анна Івановна повозила мене автом і показала чудові околиці. Потім в редакції "Народної Воли" говорили з Цеглинським.

10.VI. Засідання Екзекутиви "Оборони України". Промовляли: я, Цеглинський, В. Левицький та інші.

11.VI. Зустріч з Маршалом. Присутні Цеглинський і Марголін. Трое питань: мій лист, самостійність України, співпраця української і жидівської демократії.

13.VI. Розмови з Цеглинським про реформу преси.

14.VI. У вечір відїзд на пароплав. Провожали: Цеглинський, Марголін з дочкою, Корпан, Батрій, Сенцій, В.Левицький, А.Батюк з жінкою і оестрою, Матчак /перед цим подарував годинник/, Кафтан і Божемський. Пароплав одїшов о 12 год. 15 мин."

Про другу подорож 1930 року, М.Шаповал пише:

"27.IV.1930 р. вночі прибув до Нового Йорку. 28.IV. о 10 год. виступив на беріг. Поселився в готелі "Альберт". Через 10 мин. приїхав М.Цеглинський а згодом і його жінка. Мила зустріч а потім довгі розмови про все. З розмови я довідався, що між М.Цеглинським і д-ром М.М. натягнуті відносини і М.Ц. виступає проти д-ра М.М., в якому не бачить соціаліста, але хитрого егоїста і матеріаліста. Я запропонував цю справу поладити, аж повернуся з Канади. Погодилися.

29.IV. Нарада "Комітету Оборони України", на яку було запрошено й мене. Присутні: Цеглинський, Матчак, Кафтан, не було Батрія".

М.Шаповал виїхав з доповіддю до Канади і по інших містах США. 16.X. по - вернувся до Нового Йорку. Далі продовжує:

"17.X. Засідання "Оборони України". Тут виявилася боротьба Цеглинського проти мене.

20.X. Прикра розмова з М.Січинським".

Це останні записи в Щоденнику М.Шаповала про відносини з М.Цеглинським і М.Січинським. Більше в щоденнику М.Шаповал не записав ні одного слова, аж до самої смерті.

10.XII.1930 р. М.Шаповал повернувся з США до Праги.

25 лютого 1932 р. Микита Юхимович Шаповал помер.

8, 12 і 15 березня 1932 р. в "Народній Волі" М.Цеглинський /як редактор "Н.В."/ вмістив велику статтю-некролог: ПОМЕР МИКИТА ШАПОВАЛ. В цій некролозі подано оцінку життєвого шляху М.Шаповала, в ній признання і піетизм до покійного, а разом з цим і злобність та тенденція зменшити позитиви покійного М.Ш., до цілковитого скреслення, не бракувало й безпідставних закидів. Для порівняння можна сказати про цю статтю словами: бочка неду з відром дьогтю. М.Ц. вжив і наведених речень, які подає П.Шрам у "Вільній Україні" проти В.Винниченка і М.Шаповала. Такий був стиль писань М.Цеглинськ.

На цю статтю ЦК УПСР в Празі запротестував до Управи УРСокзу і вислав від себе спростовання до вищення в "Н.В.". Але те спростовання не було вміщено.

Розходження між М.Шаповалом і М.Цеглинським настало після повороту М.Шаповала з Канади, як це бачимо з записів у Щоденнику М.Ш., через персональні оцінки на справу д-ра М.М. М.Цеглинський нападав на д-ра М.М. і не вважав його за соціаліста, а М.Шаповал боронив його і доказував, що він справжній соціаліст. Життя скоро переконало М.Шаповала, що М.Цеглинський мав правду. М.Шаповала це дуже боліло і він врешті-решт його /д-ра М.М./ вирікся.

Як Я.К.-о так і П.Шрам поставили своїм завданням пересварити поміж собою організації: Оборону України і Українську Громаду ім.М.Шаповала, але того їм не вдалося. Зазначуємо один нечесний факт в статті П.Шрама: в статті М.Цеглинського /з якої бере П.Шрам свої речення проти М.Шаповала/ немає такого виразу як "Микита Шаповал - це останній ватажок отаманщини". Це вже злобна вигадка автора або редакторів.

Не треба сказати, що після розходження на особистім підкладі, М.Ш. і М.Ц. не розійшлися ідейно-ідеологічно. Вони зісталися вірними своїми ідейними соціалістичними переконаннями і служили аж до смерті одній меті: Соборній Сувереній Трудовій Україні. Доказів про це вони багато поклали в своїх писаних статтях і книгах, які вони писали, редагували та видавали: "Нова Україна", "Трудова Україна", "Вісти Оборони України", "Робітнича Громада", "Українська Громада", "Оборона" та ін.

Щею заміткою якийсь П.Шрам і редактори "Вільної України" виказалися в ролі того парубка, що вкрав в сусіда мазницю з дьогтем і квача, щоб не лобий дівчині "помазувати" ворота. Гнебно!

III.

Є така приказка: "Щось за щось". Українські єпископи-ренегати в 1595 році приїхали в Римі на Унію з Римо-Католицькою Церквою. За це вони дістали від польської держави добре корито. Так відщепок українського православного народу став називатися уніятами, а його церква уніятською.

1772-4 р.р. у Відні побудовано для виховання уніятського попівського доросту школу "Барбареум". До тої школи приймалося дещо дітей уніятських, а переважача більшість дітей римокатоликів мадярів, поляків, словаків та інших. Те попівство пішло на уніятські українські парафії і зробили для своїх народів велику роботу, а для українського народу не обчислюючи шкоди: за 300 років денационалізовано і асимільовано до 3,000.000 людей української народности, яких обернено в римокатоликів поляків, мадярів, словаків тощо. З тими людьми втречено й кілька десятків тисяч кілометрів землі українського простору. Тоді ж вийшла урядова назва, якою уніятів стали називати греко-

католиками. Але нарід такої назви не прийняв і по старому, традиційному називав себе "руським православним" або "руської віри".

Після другої світової війни між уніятськими єпископами і деякими попами почала ширитися в еміграції нова назва "українські католики" а назву уніяти або греко-католики замовчувалася, щоб віруючі помалу забувалися на попередні назви уніят і гр.-католик, щоб при звичанні до назви "українські католики", а коли вже звикнуть тоді їх просто, без ритуалу "перехреститися" на римо-католиків.

Так як наказано в Римі, так наші уніяти єпископи і деякі попи так і роблять. У Ватикані люди розумні і вони скоро придумали пастку як залучити до неї упертих русинів. Деяких єпископів підвищено в рангах і платні, а одного навіть наіменовано митрополитом. Так само деяких ревних /для Риму/ попів уніятів підвищено в титулах, ну а для цивільних професорів і магістрів вистачить якоесь матеріальне забезпечення. Розрахунок простий але зате практичний.

В українській еміграції з цього приводу зростає антагонізм, а добрі рибаки ловлять "рибку" в такій колотнечі. Розрахунок на довшу мету: за кілька десятків, а певно за сотку років з цих "українських католиків" будуть добрі римо-католики і патріоти угорської, польської, словацької чи ще якої народності і державності. Так на наших очах, ніби з папентованих великих українських інтелегентних патріотів витворюються перевертні і стають погноєм для чужої державної нації, гнобительки України.

1956 рік приніс боротьбу за календар. "Українські католицькі" єпископи згори, проти волі віруючих /або їх обманувши/ проголосили, що вони визнають новий календар.

В цьому 1957 році, якийсь інж.М.Дніпровий відкриває нам нову "Америку", в своїй статті "Алфаветний міст" піддає думку, щоб покинути писати кирилицею а почати заводити латинський алфавет. Переконалих доказів ніяких, поверхова і не поважна п'ютанина, подібна тій, що коли один баран скочив у воду, то за ним мусить окакати й ціла ватага. Через брак місця скажемо коротенько свою думку.

Питання про перехід з кирилиці /яку вживаємо понад дві тисячі років/ на "латинський алфавет" є шкідливе, недоцільне, не оправдане, не потрібне. З національного становища не патріотичне і рівноцінне зраді.

Такі проблеми, як державний устрій, соціальний устрій, границі, міждержавні договори, церковні, календарні, алфавету і т.д. Є СПРАВОЮ СУВЕРЕННОГО НАРОДУ в Суверенній Соборній Українській Державі, а не емігрантських безбатьченків. Нам, емігрантам честь /як хто її має! / наказує робити все корисне діло для нашого поневоленого національно і соціально-економічно народу, а не торгувати і не марнувати його сувереними правами.

Активізувати справу "українського католицизму", "нового календаря", "латинського алфавету", проклямувати погодження на "справедливі границі" /УГСА/ і т.д., можуть тільки ті, що духово відсепарувалися, відреклися української національної субстанції і трансформувалися у ватиканських чи ще якихось патріотів.

Нас дивує, що ця стаття вміщена у "Вільній Україні" а не деось в українській католицькій пресі. Дуже хитро підійшов автор, а редактори не второпали, як їх обійдено. С.Хмелівський.

Н О В І В И Д А Н Н Я.

Петро Марченко - Психологічно-суспільний підґрунт мистецької творчости визначної прима - балерини. Накладом автора. Нью Йорк 1957. Стор. 20. Циклостиль. Норм.формат.

Б У К О В И Н А її минуле і сучасне. Під редакцією д-ра Д.Квітковського, проф. Т. Бриндзана і А.Жуковського. Видавництво "Зелена Буковина". Париж-Філадельфія-Дітройт 1956. Сторінок 966. З багатьма ілюстраціями і двома мапами. Добрий папір і добрий друк. Справена в ціло-полотно. Ціна 8.50 дол. До її оцінки ще повернемося.

Всеволод Голуб - КОНСПЕКТИВНИЙ НАРИС ІСТОРІЇ КП/б/У. Відбитка з Українського Збірника кн. 9. Мюнхен 1957, Сторінок 140. Циклостиль. 21 x 29 см. Зміст: I, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 З'їзди КП/б/У. I, II, III Конференції КП/б/У. Між п'ятнадцятим і шістнадцятим З'їздами КП/б/У. Смерть Сталіна. Деякі кінцеві зауваги. Бібліографічний показник. Додатки. Видання Інституту для вивчення СССР.

Ч И Я Ш К О Л А ?

"Америка", орган "українських католиків" у Філадельфії, з дня 18 і 28.VI.1957, приносить замітку про посвячення угольного коменя парафіяльної школи в Новому Йорку дня 16.VI.1957. Ця імпреза вийшла дуже помпезною. На показ єпископа і 25 попів зібралося багато парафіян і так собі, цікавих подивитися на цю параду.

Як відомо, Унія в 1595 році сталася під тиском "старшої сестри польки" і заходами Ватикану. /Велика ославянська родина складається зі "старших" і "молодших" братів та сестер, а рівних собі. Поки що!/. Не обійшлося без цієї "сестри польки" й тепер, участь взяв "монсініор Фелікс Бурант, парох польської римо-католицької парафії св. Станіслава в Нью Йорку".

Уявляємо собі, що сталося б, коли б якась парафія православна запросила до себе московського православного попа на якусь таку чи подібну імпрезу. Всі Наддністрянські патріоти, а зокрема "українські католики" закричали б, завершали б, заявили б у своїй своїй пресі, зі всіх казальниць і на всіх перехрестях доріг та вулиць про зраду українській нації і її державних стремлень. Сталося б щось несамолюбне, янесь божевільне.

Але в цій випадкові все тихо, мирно, ніби так має й бути. І в одній газеті ніхто й не писав про побратимство "українських католиків" з польськими римо-катол.

В нашому журналі "УГСлово" ми не раз підкреслювали про потребу наших українських національних шкіл, від дитячого садочка до високих шкіл типу політехніки та університету, але шкіл світських а не підлеглих якійсь церкві чи параквії. Школами мусить керувати сама еміграція через вибрані організації та установи. Так як це діється у всіх культурних націй, чому ж би у нас мало б бути по інакшому?

При розумній організованості українська еміграція могла б утримати ці види українських шкіл /від дитячих садків до високих шкіл/, заповнити українськими дітьми і своїми українськими професорами. Наукових сил тепер на еміграції отільки, що заповнили б ці школи і ще більше залишилися б поза працею в школах.

Нахаль, дійсність суцна і не весела! Церкви міцно взяли в свої руки ініціативу і по диктаторськи зазірнули до свого воза безкритичну інтелігенцію, а через неї і робітництво та селянство, будують церкви, складає на ці церкви і попів великі суми грошей, дарунків і майна. Зате в цих суміх людей немає ні ініціативи, ні розуму, ні жертовності на будову українських шкіл, незалежних від церков і попів.

Всі церковні школи ми вважаємо за недостатні в національній українській вихові!

Тепер церковники всіх ритуалів мають побудовані сітки своїх шкіл від дитячих садків до високих теологічних шкіл, в яких виховується попівський доріст. Зате немає світських шкіл. Існує одна українська висока школа технічна - Український Технічний Інститут в Новому Йорку, але на цю школу не дають своїх грошових підтримок не тільки наша інтелігенція, а навіть братські асекураційні організації, як УНС, УНІ, Провидіння чи ще інші. Навіть наші мільйонери до цієї школи глухі і немилі.

Церковні школи не дають повновартної освіти, а зокрема школи під управлінням "українських католиків" /цеб то уніятів, що фальшиво і безпідставно себе називають "українськими католиками"/. В школах "укр.кат." викопується молоді з вигнутим хребтом, або й зовсім зламаним, а коли така молода людина попадає до римо-католицьких високих шкіл то звідтам виходить ватиканський або ще якийсь патріот, тільки не український і потім виконує яничарську службу на шкоду українського народу.

Велика українська нація має людей всіх вірувань, а тим і римо-католиків /проф. В.Кубійович нарахував в Галичині 514.300 душ/. Є їх багато і в еміграції, на жаль вони не об'єднані у власній єпархії і стають жертвою римо-кат. церков польських, індянських, словацьких та інших. Коли ці римо-кат. називають себе "українськими католиками" - ми нічого не маємо проти того, ми признаємо за ними релігію. Коли ж уніяти /деяка частина "інтелігенції", попів і єпископи/ називають себе "українськими католиками" - то за ними не признаємо релігії, ми їх вважаємо пропащими душами, вони є ватиканські патріоти, робляче спустошення і дезорієнтацію в українському суспільстві.

Парафіяльна школа на 6-й вул. в Новому Йорку, в ціні 2,000.000 доларів будується за гроші української еміграції і імміграції. "Америка" подає, що 480.000 дол. повстали з таких пожертв: "755 осіб викупила меморіал в ціні 400 і вище /доларів/, а 970 осіб зложили /частинно декларували/ по 300 дол. і нижче". А далі продовжує "Америка": "Як бачимо, зложена парафіянами сума далеко не вистає...", і закликає й далі складати гроші.

Але чий же це буде маєток? Нам скажуть - Церкви св. Юра на 7-й вул. в Ню Йорку! А сама церква чий маєток? Нам скажуть: - Віруючих цієї церкви! Так, віруючих, доки вони ходять до церкви і окладають на таку долари. Але чия сама будова церкви, ґрунт під церквою, школами і весь маєток, от хоч би ця нова і стара будова шкіл? На таке запитання не почуєте прямої і ясної відповіді, а то тому, що правно, формально і фактично це все власність Ватикану.

Отже українці парафіяни в Новому Йорку будуть двох мільоновий будинок не для українських національних потреб, тільки для Ватикану!

В цій школі не будуть вчити о.о. Василіяни чи інші церковні члени української національної свідомості, українського знання, української мови, тільки будуть виховувати характери зі скривленими національно душами, щоб з них виховати в першу чергу ватиканських та інших патріотів.

Чи багато дали церковні школи "українських католиків" українських свідомих патріотів, або хоч взагалі українців, за минулих 50 років? Де вони і скільки їх є?

Автор цих рядків, перебуваючи в американській зоні окупованої Німеччини, в роках 1945-1949, зустрічав вояків і старшин армії США з походження поляків, чехів, словаків та інших, не не зустрів ні одного українця, або хоч "русина", дарма що вони були в армії. Вони були й в Німеччині, але не були вони свідомі українцями - раз, і не вміли говорити материнською чи батьківською українською мовою - два! Тому вони не признавалися до української еміграції.

Школа, про яку йде річ в цій зацітці, є пам'ятником, побудованим за українські гроші, не поступу і на слави, тільки будовою в якій буде провадитися денационалізація й асиміляція українських дітей, щоб за дальших 50 років не зісталася й сліду з української еміграційної і імміграційної субстанції. Це пам'ятник, який Мати-Україна, буде проклинати і ганьбитися за своїх загублених дітей.

Тому й ставимо запит: Чия це школа?

С.Пронівський.

"ВОЛОСОЖАР", літературно-мистецький альманах, чиоло І, 1957. Дуже цікава книга оповідань, поезії, гуморесок, епіграм, дискусій й рецензій. 88 сторінок чіткого гарного друку. Ціна тільки 1.00 долар, з пересилкою. Замовлення з передплатою висилати на адресу Об'єднання Українських Письменників "ВОЛОСОЖАР":

WOLOSOWAR, P.O.Box 9752, Philadelphia 40, Pa. U.S.A.

УВАГА! В останньо пригадуємо нашим заборгованим передплатникам і післяплатникам, щоб вирівняли свої заборгованості за передплату і післяплату "УГСлова". Хто цього не виконає, той не дістане ч.8 "УГСлова" а його імя, прізвище і сума заборгованості будуть опубліковані в "УГСлові". Термін до ЗІ.VII.1957. Адміністрація "УГСлова".